GROEP 4
10 TOT 12 JAAR

DE LEGE SCHOMMEL
Bettie Elias
Davidsfonds/Infodok
(*door Kristel Detollenaere*)

OVER DE MAKER

Bettie Elias debuteert in 1983 met *Een vreemd gevoel in mijn buik*, een boek over gescheiden ouders. Maatschappelijke thema's schuwt de schrijfster niet. Ze kaart in haar boeken vaak het thema kinderrechten aan. Maar ondanks de zware problematiek van de personages, zit er toch altijd iets positiefs in haar verhalen. Een boodschap van hoop, liefde en vriendschap. Ze brengt een moeilijk thema op een eenvoudige manier en wekt authentieke emoties op bij alle leeftijden. De dagelijkse belevenissen van haar eigen kroost inspireren haar om te schrijven en door de eenvoudige taal en herkenbare emoties zijn haar boeken erg populair bij jonge lezers. Haar werk werd bekroond met vier Gouden Welpen en ze won drie keer de prijs van de Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen. Haar boeken zijn wereldwijd vertaald. (Bron: http://jeugdliteratuur.org/auteurs/bettie-elias)

1. VERHAAL

Begin, opbouw en einde

– Wat vinden de juryleden van het begin van het boek? Konden ze zich meteen inleven in het verhaal?

Het boek bestaat uit twee delen. In het eerste deel (De tocht: p. 1-72) wordt de boottocht beschreven van Turkije tot Italië. In het tweede deel wordt de situatie in het opvangcentrum beschreven.

– Wat vinden de juryleden van het eerste deel? (interessant/spannend/saai/langdradig/…)
– Wat vinden ze van het tweede deel, in vergelijking met het eerste deel?
– Vinden ze dit een goede opbouw?
– Wat vinden de juryleden van het einde van het boek? Vinden zij het belangrijk dat een boek hoopvol eindigt?

Personages

– Hoe omschrijven de juryleden de verschillende personages?
– Wat zijn hun karaktertrekken? Leer je hun karakter goed kennen?
– Maken ze een evolutie door in het verhaal?

Azmi: een gevoelige jongen, is niet gelukkig in het opvangcentrum en op school. Hij wordt gekweld door zijn herinneringen aan het leven in Aleppo en vooral aan de dood van zijn vriend Roni. " Opeens denkt hij met een schok aan Roni. Met opengesperde ogen kijkt hij in het donker. Een diepe pijn trekt door zijn borststreek. Hoe kan hij het ooit goedmaken met Roni?" (p. 103). Hij heeft vaak last van nachtmerries waarin zijn vriend Roni voorkomt. "'Oh Roni! Roept hij. 'Ik ben zo blij dat jij…' Roni onderbreekt hem met kille ogen. 'Het is allemaal jouw schuld', zegt hij. Azmi steekt een hand naar hem uit en opent zijn mond. Maar voor hij iets kan zeggen, is Roni verdwenen." (p. 121) Met de hulp van de psychologe evolueert Azmi helemaal op het einde van het verhaal. In de eindscène zien we hem voor het eerst lachen. Het boek eindigt dus hoopvol.
Rascha: vrolijke kleuter. Haar karakter wordt niet uitgewerkt.

Ouders van Azmi: lijken heel zorgzaam. Hun karakter wordt niet uitgewerkt.
Hamid: wordt de vriend van Azmi in het opvangcentrum. Is erg ongelukkig en eenzaam, is alleen naar Europa gekomen, tegen zijn zin. "Sommige moeders verstoten hun kinderen..." zegt Hamid zachtjes." (p. 116). Zijn karakter wordt niet uitgewerkt.
Peter: zit naast Azmi in de klas en kan het aanvankelijk niet goed met hem vinden. Peter pest hem, doet hem struikelen tijdens de turnles. Als Azmi te weten komt dat Peters moeder aan kanker lijdt, hebben ze voor het eerst een gesprek. Hierdoor krijgen ze meer begrip voor elkaar. Denken de juryleden dat Peter en Azmi vrienden kunnen/zullen worden?

Vertelperspectief
Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief de hij-verteller. De lezer neemt het verloop van de gebeurtenissen en de beschrijving van de personages waar door de ogen van het hoofdpersonage Azmi.
- Wat vinden de juryleden hiervan? Konden ze zich goed identificeren met Azmi?
- Denken ze dat ze zich makkelijker zouden inleven met een ik-verteller?

Flashbacks
In het boek komen veel flashbacks voor waarin Azmi terugdenkt aan zijn leven in Aleppo.
- Wat wil de auteur met deze flashbacks bereiken? (verschillende mogelijkheden: informatie geven over de toestand in Syrië, verklaren waarom Azmi zoveel heimwee heeft, verklaren waarom Azmi zo verdrietig is: zijn vriend Roni is er gestorven en hij voelt zich daardoor schuldig).

In deze flashbacks komen we veel te weten over het dagelijkse leven in de Syrische stad Aleppo.
- Is het leven van Azmi daar heel verschillend van het leven van de juryleden? Wat zijn de gelijkenissen en de verschillen? (eigen antwoord van de juryleden. Enkele verschillen zijn: de strenge regels op school in Syrië, het dagelijks leven dat zich vooral rond de soek afspeelt. Voor de rest zijn er vooral gelijkenissen.) Info over Aleppo: Aleppo is een van de oudste en ooit mooiste steden ter wereld. Door de oorlog in Syrië vielen er in totaal meer dan 30.000 doden, waarvan minstens 20.000 burgers. Honderdduizenden anderen ontvluchtten hun huis. Bron: https://www.demorgen.be/buitenland/verwoest-aleppo-zet-eerste-voorzichtige-stappen-richting-heropbouw-bdda416e/)

Titel
- Vinden de juryleden de verklaring van de titel? (de lege schommel verwijst naar zijn vriend Roni, die gedood werd door een verdwaalde kogel terwijl hij op een schommel zat) "De schommel naast hem is leeg, hij slingert op en neer. Door de wind. Zonder Roni."(p. 24)
- Waarom voelt Azmi zich schuldig over de dood van Roni.? (Dat kom je pas op p. 165-167 te weten: ze mochten die dag niet naar het pleintje gaan, en het was ook met tegenzin van Roni dat ze gingen. Omdat Azmi zo aandrong, gingen ze toch.)
- Wat vinden de juryleden ervan dat deze onthulling zo lang uitgesteld wordt? Waarom zou de auteur dit doen? (om de spanning erin te houden)

Vluchtelingen
Op p. 29 is er een scène waarin een vrouw schreeuwt dat haar man en kind overboord zijn gevallen. Ze probeert de smokkelaar te laten stoppen, maar hij geeft haar een slag in het gezicht. " Ze valt neer en blijft roerloos liggen, tussen vreemde benen en natte plastic tassen. (...) Iedereen staart naar de vrouw, maar niemand biedt hulp." (p. 29)
- Wat zouden de juryleden doen als zij op de boot zaten? Zouden ze de vrouw helpen?
- Kunnen ze de andere mensen in de boot begrijpen?

Wanneer Azmi in Italië aankomt vangt hij flarden van een gesprek op onder de vluchtelingen. "We wilden helemaal niet naar Italië komen..." 'Wij ook niet. Ik had er zelfs nog nooit over gehoord.' ' En dan dit... Het is pure schande!' 'Wat kunnen we eraan doen?' 'We mogen al blij zijn dat ze ons toegelaten hebben. In sommige landen raak je zelfs niet binnen.' 'Toegelaten? Ze sluiten ons gewoon op!' 'Als iedereen die gevlucht is, hier terechtkomt, begrijp ik het wel. Ze weten niet wat te doen met ons..." (p. 56)
- In welke van de verschillende meningen kunnen de juryleden zich het meest vinden?

Op p. 70 lezen we een fragment waarin Azmi en zijn familie een jongen en een meisje elkaar in het openbaar zien kussen. “Dat zou thuis ondenkbaar zijn, elkaar omhelzen bijna in het midden van de straat. Hij heeft het zelfs zijn vader en moeder nog niet zien doen. Of misschien een keertje toen hij onverwacht de keuken binnenkwam. Zijn moeder neemt hem bij de arm en draait hem zonder iets te zeggen een kwartslag om. ‘Zouden we niet oversteken?’ vraagt ze. ‘Hier is toch niemand om iets aan te vragen…” (p. 70). Zijn moeder wil duidelijk niet met het koppeltje praten.

- Kunnen de juryleden de reactie van de moeder begrijpen?

Wanneer de vluchtelingen in het opvangcentrum aankomen, zijn veel buurtbewoners niet blij met hun komst en protesteren aan de poort van het centrum om hen te beletten binnen te komen. Dit maakt een diepe indruk op de vluchtelingen. “Ze waren hier niet gewenst, erger nog, ze werden hier gehaat (…) Dit hadden ze niet verwacht. Ze waren er stil van geworden, van zoveel boosheid, van zoveel haat.” (p. 90)

- Kunnen de juryleden de reacties van de buurtbewoners begrijpen?

Tijdens de opendeur in het opvangcentrum moet Azmi een pintje gaan halen voor een man die vindt dat vluchtelingen niet willen werken. Hij besluit om het niet te doen en koopt voor zichzelf een cola met het bonnetje. (p. 98-99)

- Waarom doet hij dit volgens de juryleden? Zouden zij hetzelfde doen?

- Weten de juryleden nu meer over de situatie van vluchtelingen? Wat zijn ze allemaal te weten gekomen dat ze nog niet wisten?
- Vinden ze het belangrijk dat dergelijke thema’s in boeken behandeld worden?

2. VERWERKING

Oordeel

De juryleden bekijken onderstaande woordparen en duiden telkens één woord aan waarvan ze vinden dat dit het best bij het boek past. Dit kan een gesprek over het boek op gang brengen als je hen vraagt waarom ze voor een bepaald woord kiezen.

saai	boeiend
hard	teder
waardeloos	waardevol
lelijk	mooi
langdradig	meeslepend
slaapverwekkend	spannend
somber	opgewekt
moeilijk	makkelijk
koud	warm
veraf	dichtbij
kwetsbaar	stoer
beangstigend	veilig
vreemd	bekend

- Welke gevoelens spelen een belangrijke rol in het verhaal? (ontreddering, verdriet, schuldgevoel, eenzaamheid, heimwee, …)
- Wat vonden de juryleden het spannendste fragment? Het opvallendste? Het verrassendste?
- Stel dat de juryleden iets mochten veranderen aan het boek. Wat zouden ze veranderen: de cover, de titel, de flaptekst, het verhaal, de opbouw, de delen van het boek?
- Welk personage zouden ze in het verhaal weglaten/ invoeren/ anders voorstellen?
- Wie zouden ze het boek aan- of afraden? Waarom?

Verfilming

- Leent het boek zich goed tot een verfilming?
- Welke muziek zou daar dan bij passen?

- Welke kleuren zouden domineren?
- Zouden ze fragmenten uit het boek weglaten?

Ga met de juryleden in een kring zitten. In het midden staan twee stoelen: een regisseursstoel en een stoel voor een personage. Wie op de regisseursstoel gaat zitten, stelt vragen aan de personages zoals:
- Hoe is je karakter?
- Wat is er vroeger met je gebeurd?
- ...

De begeleider neemt best de eerste keer zelf de rol op van regisseur. Nadien kunnen de juryleden de rol overnemen. Wie op de stoel van het personage zit, kruipt in de huid van het personage en beantwoordt de vragen. Het jurylid kan op elk moment de stoel verlaten.
Vragen die je aan Azmi kan stellen:
- Waarom ben je uit Syrië gevlucht?
- Hoe voelde je je toen je op het rubberbootje zat?
- Hoe voelde je je toen je in Brussel aankwam? En toen je in het opvangcentrum aankwam?
- Ben je blij dat je in België terechtgekomen bent? Wil je nog steeds naar Engeland?
- Zou je vrienden kunnen worden met Peter?
- Wat zou je aan Roni zeggen, mocht je hem nog één keer kunnen spreken?
- ...

VERWANTE TITEL

Een verhaal dat hetzelfde thema behandelt, is 'Een stip aan het einde van de wereld' van Femmie van Santen.

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.
Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.